

koop® Varčno in poceni električno ogrevanje
www.elektricnoogrevanje.si T: 07 / 477 88 20

MySun
IR SEVALNI PANELI

VEČER kvadrati

**Dolgoprstneži
ne počivajo**

**Mansarda
po meri**

**Zeleni prsti
v maju**

TEMA TEDNA
**Biometrični
nadzori**

Zeleni prsti v maju

Ste zaradi spreminjajočega se vremena še počakali z vrtnimi opravili? Prav je tako. V maju boste lahko že v drugi polovici na vrt sejali in sadili vse vrtnine, zato pa bodite previdni v začetku meseca. Takrat si raje vzemite čas za zasajanje trajnic, rez odcvetelih grmovnic in prezračevanje trate.

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ Med zelenjavo je koristno posaditi žametnice, ki uničujejo škodljive nematode v tleh.

Kumare, bučke in buče na prosto sejte šele, ko se zemlja ogreje na 15 °C. Za lažjo orientacijo: temperatura tal v Mariboru je bila minuli teden po podatkih Agencije Republike Slovenije za okolje na globini 5 cm zgolj 4,5 °C, na globini 10 cm pa 7,5 °C. Informacije o temperaturi tal najdete na povezavi: <http://meteo.arso.gov.si/met/sl/agromet/recent/>

tsoil/. Če semena toploljubnih rastlin sejete v prehladno zemljo, kalijo počasi in zgubljajo veliko energije, hitreje jih napadejo tudi različne bolezni, opozarja **Davor Špehar** iz Zelenega sveta. "V maju lahko sejete nizki fižol, nato še visoki fižol in lečo. Čičerko sejte med 10. in 15. majem," svetuje sogovornik. "Še vedno je uspešna tudi setev korenčka v maju in vse

do konca julija. Če ste pozabil na peteršilj, ga na prosto lahko sejete do konca julija. Peteršilju ustrezajo rahla tla. Za korenasti peteršilj mora biti zemlja tudi dovolj globoka."

PARADIŽNIK JE MARSIKJE KRALJ

Med najbolj priljubljenimi vrtninami, ki jih je Kolumb pripeljal v

Evropo, so zagotovo paradižnik, paprika in jajčevci. Ponekod v rastlinjakih že rastejo sadike paradižnika, na prosto pa ga posadite šele po ledenih možeh. Omenimo nekaj zanimivosti, ki jih boste našli v nekaterih slovenskih vrtnarijah in vrtnih centrih. Če jih ne najdete pri vašem vrtnarju, svetujemo, da izberete sorte, ki vam jih vrtnar priporoča kot vzdr-

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

FOTO: VRTKO

- 1 Murasaki je sladki krompir z vijolično lupino in belim mesom, ki da pridelek tri do štiri mesece po sajenju sadik.
- 2 Sladki krompir beauregard je sladkega, polnega okusa.
- 3 Ne gomoljev, temveč sadike sladkega krompirja sadite v globoko obdelano in rodovitno zemljo, lahko tudi v dvignjene grede ali posode.
- 4 Jajčevca beatrice je primeren za vzgojo na prostem ali v rastlinjaku.
- 5 Plodovi koničaste paprike honey long so izjemno sladki.
- 6 Paradižnik z imenom ananas bo barvno popestril solato in ustvaril rumeno omako.

NASVET STROKOVNJAKINJE

KO ZELENJAVO SADITE V POSODE

Sonja Glavač, univ. dipl. inž. agronomije, iz podjetja Vrtko:

"Sadilne posode morajo biti dovolj prostorne, sadike pa skozi sezono primerno pognojene in zalite. Prostornina loncev naj bo za paradižnike približno 30 ali 40 litrov, za paprike je lahko manjša. Če uporabite lonce ali korita z vodno rezervo, so lahko ti nekoliko manjši, vsekakor pa izberite stabilne in trpežne. Večji lonci ali druge posode in tudi gajbice, ki ste jih na notranji strani obložili z juto, lahko uprizorijo pravcati vrtiček v malem na terasi ali balkonu. Če uporabite stare lonce, jih temeljito očistite, saj boste le tako zagotovili zdravo okolje za rast rastlin. Posode postavite na dovolj svetlo mesto.

Za sajenje uporabite vrtno zemljo ali posebno zemljo, primerno za sajenje uporabnih rastlin. Kadar sadite paradižnike, ne pozabite na primerno oporo.

Rastline med rastjo redno zalivajte s postano vodo na območje korenin - nikakor ne po listih. Plodovke tudi redno dognujate, da boste pridelali zdrave in okusne plodove. Če imate dovolj velike posode, lahko v njih ustvarite barvite užitne zasaditve."

FOTO: ROBERT BALEN

žljive, preizkušene in okusne, pa ne nujno zgolj rdeče.

Če ste ljubitelji barvitosti na krožniku in vrtu, vas bo po besedah **Sonje Glavač** iz podjetja Vrtko navdušil pisan paradižnik green zebra. "To je izredno rodna sorta pisanega paradižnika. Plodovi merijo približno 5 cm in tehtajo 80 do 120 g. Za obiranje so primerni, ko se svetlo zelene proge začno barvati rumenkasto. Meso je svetlo zeleno, sočno in zelo okusno.

Med srednje poznimi je nevsakdanji paradižnik ananas. Ima velike mesnate rumeno-rdeče plodove, ki so skoraj brez semen. Uporabite jih v solatah, lahko pa iz njih pripravite prav posebno rumeno omako," pove sogovornica.

Sadilna razdalja med paradižniki, tudi klasično rdečimi, naj bo približno 50 cm v vrsti in 80 cm med vrstami, rastlinam priskrbite oporo in jih obvezno posadite nekoliko globlje, kot so rasle v lončku, da se koreninski sistem okrepi in rastlina učvrsti.

RAJE BABURE ALI "ŠPIC"?

Babure so klasična oblika paprik in so v domači kuhinji priljubljene tako za solate kot za polnjene

paprike. Seveda med njimi najdete tudi takšne, ki niso zgolj klasično rumene ali zelene. Babura snow white (snežno bela) že v imenu objublja belino. No, ni čisto bela, a je svetlo rumena. "Gre za zgoden in dobro roden hibrid, primeren za gojenje tako na prostem kot v rastlinjaku. Plodovi so zelo sočni in okusni, primerni so za solate, polnjenje in vlaganje. Babura red sunrise je zelo odporna proti različnim virusnim obolenjem. Obrodi srednje zgodaj. Babura orange sunset vas bo navdušila z oranžno barvo. Rodnost je srednje dobra, rastlina pa zelo odporna proti virusnim obolenjem," našteva sogovornica iz Vrtka.

Imate raje paprike na "špic"? Koničasta paprika candy long je srednje zgodnja, izjemno sladka in okusna. Pri sorti honey long se plodovi zelo hitro obarvajo rumeno, pri sorti candy long pa v oranžno.

"Za uspešno rast paprik je treba zemljo pred sajenjem dobro pognojiti z organskimi gnojili. Sadite jo na razdaljo 40 cm. Potrebuje zmerno vlažna tla, v fazi tvorbe plodov pa dognovanje s kalcijem," razkrijejo Glavačeva. Če

DESNO Da bo paradižnik močnejši in odpornejši, ga posadite globlje, kot je rasel v lončku, da se korenine razvejajo. Prav tako lahko kasneje, ko bo sadika večja, zasujete koreninski del.

papriki in paradižniku primanjkuje kalcija, začnejo plodovi odmirati oziroma gniti na muhi.

POSEBNOSTI V SVETU JAJČEVCEV

Imate radi jajčevce? Izbor je vedno pestrejši. Poleg temno vijoličnih jajčevcev, ki so primerani za peko na žaru, polnjenje, musako, jeseni pa ajvar, se morda navdušite tudi nad svetlo vijoličnim jajčevcem, kot je beatrice, ki oblikuje okroglo ovalne in rahlo rebraste plodove. Meso je kremasto in belo z malo grenčine. Pri kuhanju potemni.

Temno vijoličen jajčevec galine odlikuje visok pridelek. Plodovi so ovalno okrogli, dolgi do 18 cm in izjemno okusni, zatrjuje Glavačeva. "Obstaja tudi beli jajčevec clara (na fotografiji desno), ki je zelo roden, plodovi pa tehtajo okrog 580 g. Meso ima zelo malo semen. Slednje velja tudi za pisani jajčevec rania. Rania ob peki vpije precej manj maščobe kot običajne sorte in je idealna za peko na žaru, pripravo omak, musak."

Jajčevce sadite na razdalji od 50 do 70 cm. Tla naj bodo globoko obdelana in jeseni pognojena s hlevskim gnojem. Zdaj gnoja ne dodajajte, temveč raje tla obogatite s kompostom.

FOTO: VRTKO

DOMA PRIDELAN SLADKI KROMPIR

Čeprav ima v imenu besedo krompir, sladki krompir (*Ipomea batatas*), ki mu rečemo tudi batata, ne spada v družino razhudnikov kot navadni krompir, temveč med slakovke. "Je toploljubna rastlina, zato moramo paziti, da je na prosto ne sadimo prezgodaj," opozarja Glavačeva. Sadike sladkega krompirja posadite šele v drugi polovici maja, saj najbolje uspevajo v vročih dneh. Ne sadite pa gomoljev kot pri navadnem krompirju, ker ne bodo dali pridelka. Kvečjemu bi lahko pustili, da gomolj nakali, in bi potem potrgali poganjke, ko ti zrastejo približno 5 cm, jih potem potaknili v zemljo in čakali, da se ukoreninijo, a je postopek zamuden in bi ga bilo treba začeti že marca. Bolj enostavno je kupiti zdrave sadike v vrtnariji. "Sadike sladkega krompirja lahko sadite na sonce ali v senco. Če so na sončnem in vročem mestu, jih skrbneje zalivajte." Pri slovenskih

FOTO: SHUTTERSTOCK

vrtnarjih boste lahko našli različne sorte sladkega krompirja. "Sorta beauregard ima velike podolgovate gomolje z rdečo lupino in izrazito oranžno meso, sladkega, polnega okusa. Sorta bonita ima svetlo rjavo kožico in belo meso. Rečemo ji tudi japonski sladki krompir. Odporna je proti mnogim boleznim, ki sicer lahko napadejo sladki krompir. Pridelek pobiramo 3-4 mesece po sajenju. Batata ima nizek glikemični indeks in je tako primerna tudi za diabetike. Bogata je s prehranskimi vlakninami, vitamini in antioksidanti," razlagajo pri Vrtku.

ZELENJAVNI VRTIČKI V LONCIH

Gojenje vrtnin v posodah je vedno bolj priljubljeno iz več razlogov, opaža Sonja Glavač. "Po eni strani zato, ker na ta način zaščitimo rastline pred vremenskimi vplivi, saj lahko paradižniki in druge zelenjadnice v loncu postavimo pod streho, obenem pa lahko izkoristijo prostor na terasah ali balkonih tudi ljudje, ki nimajo vrta, in si v posodah pridelajo domačo zelenjavo. Pri tem je treba opozoriti, da so rastline v posodah bolj odvisne od naše

oskrbe kot tiste na vrtu. Včasih so prikrajšane za obisk oprasovalcev, zato ne bo odveč, če sadike paradižnika in pepina vsak dan rahlo stresete, da se cvetovi oplodijo."

Za terase in balkone so zlasti primerne mini sorte plodovk. Med njimi denimo mini češnjev paradižnik tumbling tom red, ki da zgodnejši pridelek. "Zaradi povešave rasti je primeren za gojenje v visečih posodah ali večjih loncih. Zraste približno 30 cm in nima stranskih poganjkov, tako je vzgoja enostavna. Zanimiv je tudi mini paradižnik megabyte, ki se ponaša s pokončno in kompaktno rastjo. Doseže višino do 30 cm in potrebuje lonec s premerom najmanj 14 cm," poudarja sogovornica.

Za vzgojo na terasi ali balkonu so poleg čilijev primerne tudi mini paprike, ki jih odlikuje kompaktna rast. "Snackly je sorta mini paprike s koničastimi zelo sočnimi plodovi, ki zrastejo približno 6 x 3 cm. Mladi plodovi so zeleni, zreli pa se obarvajo rumeno, oranžno ali rdeče odvisno od sorte," razkrije Glavačeva.

NAPAD IN OBRAMBA NA SADNEM VRTU

Primož Brezovec iz Zelenega sveta svetuje, da v maju v

Nakupovanje rastlin iz domačega naslonjača!

Flora Express

tel. 08/385 98 03
www.floraexpress.si
info@floraexpress.si

malinjakih razredčite pregoste poganjke enkrat rodnih malin. "V malinaku na meter v vrsti pustite 8-10 poganjkov. Maline, robide in tajberi v maju pripenajte na žične opore. Na novo sajenih in pomlajenih drevesih skrbite za razporejanje in kasneje usmerjanje novih poganjkov v vodoravni položaj in rast enega poganjka za nadaljevanje v vrh."

Če niste popolnoma ustavili kopravosti pri breskvi, poberite okuženo listje, da glive ne osta-

jajo na drevesu. Ovele vejice na marelicah, ki jih napadla cvetna monilija, odrežite do osnove in sežgite. Prav tako je zdaj čas za zatiranje jablanovega škrlupa pri občutljivih sortah, še svetujejo v Zelenem svetu.

NADLEŽNE UŠI

V maju se na sadnem drevju pogosto pojavijo listne uši, ki sesajo sokove, zavirajo rast in posledično deformirajo plodove ter prenašajo viruse. Z zvijanjem listov onemogočajo učinkovit nanos pripravkov za varstvo

KORISTNE ŽIVALI

POMOČNIKI, KI SKRBIJO ZA ZDRAVJE VRTA

Plenilci in plenilski zajedavci ter ptice ujede in nekateri sesalci vam lahko pomagajo pri ekološkem varstvu vrta. Koristne žuželke delimo na plenilce in plenilske zajedavce. Primož Brezovec in Davor Špehar iz Zelenega sveta razlagata: "Plenilski zajedavci izležejo jajčeca v gostitelja - škodljivca - in ga na ta način zatrejo. Med plenilske zajedavce spadajo parazitske osice goseničarke, najezdniki in parazitske osice."

Kaj pa plenilci? "Med najpomembnejšimi so ličinke muhe trepetavke, polonice in ličinke tenčičaric. Muhe trepetavke prepoznamo po značilnem lebdenju. Ko jih prestrašimo, hitro vzletijo. Njihove ličinke pojedjo do 40 listnih uši na dan, prehranjujejo se tudi z bolšicami. Koristne so tudi tenčičarice, ki jih boste prepoznalo po zeleni barvi in prozornih, tenčičastih krilih. Njihove ličinke pojedjo do 50 listnih uši na dan. Učinkovite so tudi zoper tripse in kaparje."

Polonice uvrščamo med hrošče. Hranijo se z listnimi ušmi, kaparji in pršicami. Ena ličinka polonice na dan poje do 50 listnih uši. Spomladi, kmalu po olistanju drevja, boste lahko opazili številne ličinke polonic. Teh ne odstranjujte z listov," opozarja Brezovec. Tudi razne stenice, plenilske pršice in nematode so koristne v boju s škodljivci. Celo nekatere bakterije in virusi v ekološkem varstvu pripomorejo k zatiranju škodljivcev. Virus granuloze povzročajo propad jabolčnih zavijačev in zavijačev lupine sadja. Nikar ne pozabite niti na domačo mačko in podlasico, ki lahko preženeta in ulovita veliko voluharjev.

Takšna je videti ličinka pikapolonice, ki poje veliko listnih uši.

Odrasla tenčičarica

FOTO: NIETZLINGE.DE

Ličinka tenčičarice

FOTO: BIOLIB

FOTO: ZELENISVET

FOTO: PFLANZENFREUDE.DE

rastlin, zato je pomembno, da prepoznate prvi pojav in ukrepate takoj, ko jih zagledate, svetuje Brezovec. "Uši živijo v tesnem prijateljstvu z mravljami, ki sesajo izločke uši in tako motijo koristne predatorje. Na jablani povzročata veliko škodo jablanova mokasta in krvava uš. Na listih hruške zvijanje povzroča hruševa hrčica. Zelo agresivne so listne uši na košičarjih (breskev, češnja, sliva).

Uši na rdečem ribezu boste prepoznali po rdečkastih tvorbah na zgornji strani listov. Proti listnim ušem se lahko po naravni poti borite s pomočjo koristnih organizmov in sajenjem uporabnih rastlin. V sadni vrt sadite koprive, pelin, žajbelj, česen in druge koristne rastline, iz katerih pripravite domače pripravke za krepitev

rastlin in zatiranje škodljivcev, našteva Primož Brezovec.

Uredite tudi območja, kamor se koristni organizmi zatečejo in kjer se razmnožujejo, kot so manjši šopi nepokošene trave, insektniki, kupi kamenja ...

TRATA IN OKRASNE RASTLINE

Trata bi morala doslej biti pokošena že vsaj trikrat, poskrbeti je bilo treba za spomladansko dognojevanje z višjo vsebnostjo dušika, našteva Tina Kuhar, krajinska arhitektka iz Dandeliona - male vrtno delavnice. "Ker smo imeli aprila dolgo sušno obdobje, se je prezračevanje trate prestavilo na konec aprila in začetek maja. Če so tla še suha, poskrbite za intenzivno zalivanje trave in vsega drugega rastlinja na vrtu."

LEVO Sredozemske posodovke, ki so prezimovale v zaprtih prostorih, spomladi očistite, pognojite, če je treba, presadite. Podobno velja za drevnine v posodah, ki so prezimovale na prostem.

DESNO Trsni rilčkar uničuje liste rododendronov in lovrikovca.

FOTO: GARTENWELT

ZELENI DOGODKI V MAJU

BOTANIČNI VRT UNIVERZE V MARIBORU, PIVOLA PRI HOČAH

- **6. in 7. maja** od 9. do 17. ure: MAJSKI SEJEM RASTLIN
- **17. maja** ob 17. uri: SAJENJE PLODOVK (Klub Gaia)
- **24. maja:** DAN PARKOV - 15. obletnica delovanja botaničnega vrta
- **26. maja** ob 18. uri: DAN OČARLJIVIH RASTLIN, tematsko strokovno vodenje

BOTANIČNI VRT UNIVERZE V LJUBLJANI, IŽANSKA CESTA

- **10. maja** ob 17. uri: SIMBOLIKA RASTLIN, delavnica za otroke in družine
- **13. maja** med 9. in 17. uro: 13. BOLŠJI SEJEM RASTLIN
- **17. maja** ob 18. uri: odprtje razstave ROG IZOBILJA - 20 let kiparskih delavnic v kamnu
- **23. maja** ob 17. uri: vodeni ogled po TIVOLSKEM RASTLINJAKU

Cvetoče grmovnice, ki so cvetele zgodaj spomladi, se obrezujejo po cvetenju. "Spireje, denimo, se režejo po odvetu v drugi polovici maja. Tudi magnolije, ki so odcvetele, lahko že obrežete."

Maja se začenja prvo škropljenje proti škodljivcem. "Poleg uši v okrasnem vrtu lahko veliko težav povzroči trsni rilčkar, ki se pojavlja na mesnatih listnatih zimzelenih rastlinah, kot so lovrikovec, rododendron, azaleja. Lani smo jih opazili tudi na borovnicah. Rilčkar je zelo trdovraten, treba ga je zatreti v vseh fazah: ličinke v zemlji, hroščka, ki zdaj prihaja iz zemlje in grize liste. Nekateri prisegajo na zatiranje z nematodami. Kadar je okužba zelo močna, pa niti te ne delujejo. Takrat je najbolje uporabiti sisemični insekticid, s katerim rastlino zalijete in poškopite spomladi in ponovno jeseni."

Zadnja tri leta so trdovratne pušpanova večča in gosence na pušpanih, ki zahtevajo nenehno kontrolo in pogosto škropljenje, zaradi česar so se mnogi odločili

rastline odstraniti z vrta in so jih nadomestili ponekod s tiso, drugod z mirtolistno loncero (*Lonicera nitida*) in pušpanastim češminom (*Berberis buxifolia*). "Pri borovnicah pa težave povzročata borov zavijač, ki napade vršičke, ki začnejo odmirati. Najbolj učinkovito je skrbno odstranjevanje vršičkov," razlagajo v Dandelionu.

BALKONSKÉ RASTLINE IN OKRASNE POSODOVKE

Maja balkone in okna že krasi balkonsko cvetje; že na začetku je nujno temeljito zalivanje (raje bolj poredko in izdatno kot vsak dan premalo), da se prst v koritu prepoji z vodo in ta pride do korenin, da se lažje in hitreje razrastejo.

Predpogoj za uspešno rast balkonskih rastlin je izbira zdravih sadik in kakovostnega substrata - raje zanj odštejte nekaj več, kot da kupite slabo zemljo, v kateri bodo rastline hirale in propadle.

Čas je tudi za presajanje vseh možnih trajnic. Občutljivejši

KNJIŽNI NAMIG

VISOKE GREDE IN VRTIČKI V POSODAH

Miša Pušenjak
146 strani, brošura, 17 x 23,5 cm
Založba Kmečki glas, 2017
Cena: 16 evrov

Naši predniki so zelenjavo stoletja pridelovali skoraj enako. Mladim po letih in po srcu pa je klasika dolgočasna, želijo si nekaj novega. Visoke grede in vrtički v posodah ponujajo prav to - priložnost za drugačno in moderno vrtnarjenje. Priljubljena slovenska strokovnjakinja za zelenjadarstvo Miša Pušenjak v knjigi razkriva, da so visoke grede, gomile in vrtički v loncih dobrodošli na vrtovih kot tudi tam, kjer ljudje nimajo vrta, a se zavedajo, da je v doma pridelani zelenjavi in zeliščih mnogo več sončne energije, vitaminov in mineralov kot v pridelku, ki pride do nas iz daljnih krajev.

Visoke grede in visoke gomile so odlična rešitev tudi za tiste, ki jih zdravje ali leta ovirajo pri obdelavi vrta, saj zahtevajo manj sklanjanja. V priručniku boste našli številne nasvete in navodila po mesecih za pravilno obdelovanje trendovskih gredic, obenem boste izvedeli, kako se lotiti snovanja tovrstnih gred.

sredozemske trajnice sadite od druge polovice maja.

Večje okrasne rastline, ki rastejo v posodah (javorji, hortenzije itd.), spomladi potrebujejo nego za dober začetek. "Vsako pomlad je treba rastline v posodah dognjiti in redno zalivati. Po treh do petih letih je rastlino priporočljivo presaditi, je pa to odvisno od velikosti lonca. Če nimate prostora za večji lonec, pa izlončite rastlino iz trenutnega lonca, ji nekoliko potrgajte ali porežite korenine in jo posadite v svežo zemljo," svetujejo pri Dandelionu.

Zemljo v loncu, ki je cel dan na soncu, je treba poleti vsak dan zaliti. "Zelo priporočam neposredno sajenje v glinene lonce - takšne, ki so obstojni zunaj, ker debele glinene posode pozimi varujejo rastlino pred zmrzaljo, čez poletje pa pred segrevanjem. Zalivati je treba pozno popoldne, ko se lonec že nekoliko ohladi."

Marsikdo pozabi pogledati, ali ima sadilni lonec luknjo. Tina

Kuhar opozarja: "Ta je nujna za odtekanje odvečne vode. Poleg tega priporočam, da v velikih posodah poskrbite za drenažo: na dno lonca položite bombažni filc - a ne pregostega, da lahko voda odteka skozenj -, nanj nasujete glinopor (za tretjino lonca ali malo manj), na vrh položite novo plast filca, ki naj prekrije glinopor in še del stene posode. Potem napolnite lonec z zemljo in posadite rastlino. Filc bo poskrbel, da se glinopor ne zapacka z zemljo, voda, ki steče skozi lonec, bo tako čista."

Na sončnem rastišču bodo v posodah dobro uspevale sivka, povešavi rožmarin, pušpani, tisa, brini, tudi aronija in ameriške borovnice (te potrebujejo kisl prst) in kakšne trajnice ter okrasne trave. V bolj senčnem delu pa bodo uspevali vsi javorji, hortenzije, tudi azaleje, če imajo dovolj velik lonec, skimije, torej kisloljubne rastline, še razkrijejo pri Dandelionu.

JASNA MARIN